

Politieke daadkracht tegen financiële criminaliteit volledig zoek

Interview door Nicolas Roelens

In zijn nieuwste boek *Essai sur la criminalité financière* schetst onderzoeksrechter Claise een volledig beeld van alle vormen van financiële criminaliteit die ons land teisteren en de staatskassen plunderen. Hij trekt aan de alarmbel: de omvang van de fraude is zo groot dat hij oproept tot onmiddellijke actie. Maar de politieke wereld lijkt de alarmsignalen van degenen die vechten tegen crimineel verworven geld volledig te negeren. Ten koste van de fiscale rechtvaardigheid. Een interview.

Wat is voor u de grote financiële criminaliteit?

“Voor mij bestaat er geen grote financiële criminaliteit, wel financiële criminaliteit die start op het kleinste niveau. Zoals het zogenaamde zwartwerk van een loodgieter, tot het hoogste niveau zoals de financiering van terrorisme. Daartussen bestaan heel wat tussenniveaus. Vergelijk het met een trap, met zijn verschillende treden en overlopen: valsheid in geschrifte, omkoperij, illegale rente, het versluizen van zwart geld naar belastingparadijzen, witwassing, btw-fraude... Om het eenvoudig te houden, breng ik alles wat te maken heeft met illegale winst onder bij financiële criminaliteit.”

Hoe is het de voorbije jaren geëvolueerd?

In de loop van de jaren besepte men dat deze georganiseerde criminaliteit aanzienlijk geëvolueerd is sinds de eerste sociologische of criminologische aanpak van 1930. Toen was voor het eerst sprake van ‘witteboordencriminaliteit’, een term die vooral werd toegepast voor bankiers of boekhouders. Vandaag gaat deze financiële criminaliteit vooral schuil achter gewelddadige en omvangrijke misdrijven, zoals mensenhandel, drugshandel, seksuele uitbuiting of, een hardnekkig kwaad van deze 21ste eeuw: het terrorisme. We mogen niet langer werkeloos toekijken maar moeten tot actie overgaan. We staan voor een probleem van ongeziene omvang.”

Is de omvang nog te vatten?

“We kunnen ons baseren op de analyses van internationale instellingen zoals de VN, de Wereldbank of de OESO, waarin de financiële criminaliteit vaak geschat wordt op 6 procent van het wereldwijde bbp en meer! Want in werkelijkheid ligt het cijfer waarschijnlijk veel hoger aangezien het berekend wordt op clandestiene activiteiten die per definitie vaak onder de radar blijven. Qua bedragen kunnen we verwijzen naar die van fiscale fraude en ontwijking die elk jaar in de Europese Unie tot een verlies van potentiële fiscale inkomsten van zo’n 1.000 miljard euro leiden en zo elke Europese burger ongeveer 2.000 euro per jaar kosten!”

Wat loopt er nog verkeerd in Europa?

“Een andere vorm van criminaliteit die welig tiert in Europa, zijn de eenvoudig te becijferen btw-carrousels. Daardoor lopen de Europese landen per jaar ongeveer 350 miljard mis. Het Belgische

beleid is op dat vlak een goede leerling aangezien het jaarlijkse verlies kon teruggedrongen worden tot 40 miljoen. Ter vergelijking: in Frankrijk lopen de verliezen op tot zo'n 32 miljard.

Globaal gezien is het zo dat het fenomeen zwart geld exponentieel groeit en zich steeds fijner vertakt... Noteer ook dat dit zwart geld vaak wordt witgewassen door oligarchen die grote bedrijven en enorme aandelenportefeuilles bezitten. Dit zegt iets over de manier waarop de lidstaten en hun bevolking vaak gigantische sommen mislopen die hen zouden moeten toekomen. Ik durf te spreken van een drama. Een humanitair drama."

Is het drama niet net dat de politiek totaal geen vat meer heeft op de financiële wereld?

"Exact! De crisis van 2008 is daar een duidelijk voorbeeld van: de financiële wereld heeft de wereldmacht volledig overgenomen en de politiek volledig opzij geschoven. Een ander voorbeeld, buiten het kader van de financiële criminaliteit, maar kenmerkend voor die geest, is het TTIP-verdrag. Het gaat over niet meer of minder dan de inperking van de soevereiniteit van landen. Als dit verdrag wordt goedgekeurd, zal het juridisch mogelijk zijn landen te verwijten dat ze bepaalde regelgeving of een wet hebben goedgekeurd die de privébelangen van grote bedrijven schaden. Die bedrijven zullen bijgevolg schadevergoedingen mogen eisen van een lidstaat via een arbitragehof. Dat tart alle verbeelding!"

Waarom verloopt de strijd tegen deze vorm van criminaliteit zo moeizaam?

"Een van de redenen is natuurlijk het complexe karakter van het vraagstuk, waarvoor ultragespecialiseerde mensen nodig zijn. Daarnaast stel ik me ernstige vragen bij de actiebereidheid van de politici. Waarom bengelt de strijd tegen financiële criminaliteit, zowel hier als elders, al jarenlang onderaan het belangenlijstje bij zowel politie als justitie? Omdat ik geen sluitend antwoord vond op deze vraag, heb ik dit boek geschreven. Is het nalatigheid? Incompetentie? Een verregaande vorm van blind zijn voor? Ik hoop vooral dat het niet opzettelijk is. Het totale gebrek aan actie doet me soms denken dat de voorstanders van een neoliberaal beleid zwart geld verkiezen om de economie te herstellen. Als burger kan ik dat niet goedkeuren."

Is een andere moeilijkheid niet dat er op internationaal niveau moet worden opgetreden voor een efficiënt beleid?

"Uiteraard. Maar de internationale instellingen, zoals de VN, de OESO,... hebben ook opmerkelijk werk geleverd. In 2013 heeft het Europees parlement aanbevelingen uitgebracht die in hun geheel zouden moeten overgenomen worden om corruptie op efficiënte wijze aan te pakken. Helaas zijn de resultaten uitgebleven! Idem na 2004, na de aanslagen in Madrid: de EU formuleerde een aanbeveling voor de oprichting van gespecialiseerde cellen om financieel terrorisme te bestrijden. Ondertussen zijn we meer dan tien jaar verder en is er nog steeds geen spoor van die cellen."

Hoe staat het in België?

"In België is de uitbreiding van het kader voor anti-terreurbambtenaren net gepubliceerd. Zonder enig spoor van een financieel profiel! Wat een misser. Onze rechters doen het heel goed op het vlak van microfinanciering. Voor macrofinanciering zijn ambtenaren nodig die banken kunnen doorlichten, de klachten van de CFI (anti-witwascel) kunnen analyseren... Uiterst gespecialiseerd werk dat blijkbaar niet boven op de prioriteitenlijst staat..."

“In België heeft de ‘Zweedse’ coalitie, behalve een minimale versterking van de Bijzondere Belastinginspectie (BBI), absoluut niets gedaan tegen financiële criminaliteit.” (copyright: Dieter Telemans)

Hoe zorgen we ervoor dat de politieke wereld er een echte prioriteit van maakt?

“Dat is de hamvraag. De burger moet de politiek wakker schudden. Makkelijk is dat niet. Studies tonen aan dat burgers liever een overheid zien die daden aanpakt waarvan de schade voelbaar is. Fiscale fraude is abstracter en lijkt dus minder ernstig en dus niet prioritair. Mochten burgers beter de gevolgen van financiële criminaliteit kennen, de omvang ervan, hoeveel geld de staat ervan zou kunnen recupereren, dan ben ik ervan overtuigd dat ze meer druk op de politiek zouden uitoefenen.

Misschien zouden de middelen dan eindelijk volstaan om dit verpletterende systeem efficiënt te bestrijden. In plaats daarvan verspillen onze overheden tijd aan het installeren van zwarte dozen (blackboxen) in restaurants en aan het opjagen van werklozen..."

Kunnen de recente onthullingen over Luxleaks de burgers sensibiliseren?

"Absoluut! Kijk naar wat er is gebeurd in Spanje: de beweging van de Indignados vloeide voort uit corruptieschandalen die betrekking hadden op de zetelende regering. Daarop ontstond de Podemos-partij, met het electoraal succes dat we kennen. Vele lezers van mijn boek vroegen me wat ze konden doen om de mentaliteit bij ons te veranderen. Ik heb hen het Spaanse voorbeeld gegeven... Ik droom van zo'n collectieve bewustwording zowat overal in Europa."

Ook hier in België?

"Bij ons zullen de burgers misschien reageren als ze beseffen dat de regering, in plaats van zwart geld te bestrijden, de pensioenen verlaagt, de taksen verhoogt en raakt aan pijlers van de democratie zoals onderwijs, justitie, gezondheidszorg en cultuur. De bevolking zal hoe dan ook reageren als ze de impact beseft van die 35 miljard euro die elk jaar wegvloeit naar fiscale paradijzen... In België heeft de 'Zweedse' coalitie, behalve een minimale versterking van de Bijzondere Belastinginspectie (BBI), absoluut niets gedaan tegen financiële criminaliteit, terwijl de vorige regering, onder impuls van John Crombez, voor één keer, de goede richting insloeg."

In welke zin was de aanpak van Crombez positief?

"Zijn werk in het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude was opmerkelijk. Hij begreep dat beide fenomenen aan elkaar moesten worden gekoppeld. In totaal heeft hij 127 maatregelen genomen, zowel tegen sociale dumping als tegen belastingparadijzen. Open VLD remde hem voortdurend af onder het mom dat hij raakte 'aan hun comfortzone'. Het is nochtans niet moeilijk te vatten dat de aanpak van financiële criminaliteit tegelijk helpt tegen de onwettelijke concurrentie tussen wit en zwart geld..."

Vóór John Crombez is er ook voortreffelijk werk geleverd door de Commissie de Donnée, op het einde van de regering Letermé. Die commissie was voorstander van de coördinatie van de verschillende actoren in de strijd tegen fraude en van meer financiële middelen. Ik herhaal: geen enkele van de aanbevolen maatregelen werd ingevoerd..."

Is de minnelijke schikking in strafzaken een efficiënte maatregel om financiële criminaliteit te bestrijden?

"Principieel gezien beschouw ik de minnelijke schikking in strafzaken als een diepgaande onrechtvaardigheid, maar ik ga er wel mee akkoord. Het basisidee was om een einde te maken aan strafvervolgingen tegen de pleger van de feiten, mits betaling van een zekere geldsom aan de staat. Hoewel veel strafbare feiten kunnen worden onderworpen aan zulke minnelijke schikkingen - laten we onszelf niets wijsmaken -, doelde men vooral op financiële delicten. De minnelijke schikking bevoorrecht dus de rijksten. Wat uiterst onrechtvaardig is. Ze laat de staat wel toe om relatief snel geld te krijgen dat anders moeilijk zou terug te winnen zijn. Maar ik denk dat de minnelijke schikking in strafzaken ingericht moet worden en gekoppeld aan een schuldenkenning en een inschrijving op het strafblad van de dader. Zo kunnen nieuwe feiten op het strafblad worden bijgehouden. Andere

aanpassing: de bedragen van de boetes zouden moeten kunnen worden verhoogd. Tot slot zou het parket de mogelijkheid moeten hebben om de oorsprong van de betaalde fondsen aan de staat na te gaan. Stel je voor dat bepaalde minnelijke schikkingen in feite witwaspraktijken zouden zijn!

Wat vindt u van de fiscale 'amnestie'?

“De eenmalige bevrijdende aangifte gaf vele Belgen de kans om hun geld uit Zwitserland, Luxemburg... te repatriëren. Ook dit is een perfecte witwasmachine! Bovendien wordt via deze aangifte een boete betaald op de interesten, maar niet op het kapitaal. Opnieuw een onrechtvaardige maatregel, die de staat wel geld oplevert. Als ik toch moet kiezen tussen deze pest en cholera, geef mij dan maar de minnelijke schikking. Maar bij dit alles is men zich er niet genoeg van bewust hoe makkelijk het is om de staat op te lichten... Ik heb er genoeg van dat enkel gewone mensen gevisieerd worden. Ik wil een sociale samenleving. Financiële criminaliteit is de grootste vijand van een sociale samenleving met gelijke kansen voor elke burger.”

Welke hervormingen heeft België dringend nodig?

“Een: een vereenvoudiging van de fiscale en sociale regels zou grotere rechtszekerheid garanderen. Twee: het concept van inbeslagneming moet uitgebreid worden om er een zeer belangrijk wapen in de strijd tegen de georganiseerde misdaad van te maken. De confiscatie van goederen voor een voor witwassen veroordeeld persoon zou verder moeten kunnen gaan na het overlijden van de vervolgte persoon. Op die manier zou veel meer geld kunnen worden gerecupereerd. Drie: aan John Crombez had ik gesuggereerd een staatssecretariaat op te richten, niet voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude, maar tegen financiële criminaliteit als dusdanig. Om de echte fraudebazen aan te pakken. In combinatie met een interface 'Justitie-Binnenlandse zaken - Buitenlandse zaken'. Dat zou veel doeltreffender zijn. Mijn doel? Meer nog dan alle criminelen achter de tralies stoppen, is ervoor zorgen dat de staat en zijn burgers het geld terugkrijgen dat van hen werd gestolen. Precies dat geld moet (mede) onze sociale staat financieren.”

(Overgenomen met toestemming uit Démocratie)

Quotes:

“Vandaag gaat deze financiële criminaliteit vooral schuil achter gewelddadige en omvangrijke misdrijven, zoals mensenhandel, drugshandel, seksuele uitbuiting of, een hardnekkig kwaad van de 21ste eeuw: het terrorisme.”

“Noteer ook dat dit zwart geld vaak wordt witgewassen door oligarchen die grote bedrijven en enorme aandelenportefeuilles bezitten. Dat zegt iets over de manier waarop de lidstaten en hun bevolking vaak gigantische sommen mislopen die hen zouden moeten toekomen. Ik durf te spreken van een drama.”

“Mochten burgers beter de gevolgen van financiële criminaliteit kennen, de omvang ervan, hoeveel geld de staat ervan zou kunnen recupereren, dan ben ik ervan overtuigd dat ze meer druk op de politiek zouden uitoefenen.”